

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

Förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken, del 1 Effektivare folkhälsoinsatser genom hälsoekonomiska analyser (SOU 2026:7)

Sammanfattning

- Försäkringskassan tillstyrker förslaget om att myndigheten får ett tydligare ansvar att bidra till genomförande, uppföljning och utveckling av folkhälsopolitiken inom sitt verksamhetsområde. Ansvaret, som utredningen påpekar, behöver i så fall förtydligas i myndighetens instruktion.
- Försäkringskassan tillstyrker behovet av att en statlig myndighet får i uppdrag att samla in uppgifter om korttidssjukfrånvaro. Innan ställning tas till vilken myndighet som bör ansvara för en eventuell framtida insamling av uppgifter om korttidssjukfrånvaro bör syftet med uppgiftsinsamlingen och den efterföljande användningen av uppgifterna preciseras närmare.
- Försäkringskassan avstyrker förslaget att vår myndighet får i uppdrag att utreda hur uppgifter om korttidssjukfrånvaro och arbetade timmar kan samlas in på ett ändamålsenligt sätt, samt ta fram förslag på nödvändiga författningsändringar. Det är lämpligare att uppdraget genomförs av oberoende part.

Utredningens förslag och Försäkringskassans bedömning

13.2.3 Stärkt uppföljning av folkhälsan

- Försäkringskassan tillstyrker utredningens bedömning att Försäkringskassan är en relevant kärnmyndighet för den del av folkhälsopolitiken som rör Försäkringskassans verksamhetsområde.

Försäkringskassan välkomnar möjligheten att tydligare bidra till genomförande, uppföljning och utveckling av folkhälsopolitiken inom sitt verksamhetsområde. Socialförsäkringen är nära kopplad till ohälsa eftersom många av dess förmåner, såsom till exempel sjukpenning, sjukersättning och aktivitetsersättning, utgår när sjukdom eller funktionsnedsättning påverkar individens arbetsförmåga. Försäkringskassans uppdrag som förvaltnings- och expertmyndighet kan därför anses ligga i linje med ett förtydligat ansvar för folkhälsopolitiken i myndighetens instruktion.

Avslutningsvis, vill Försäkringskassan påpeka att begreppet kärnmyndighet inte är ett vedertaget begrepp inom statsförvaltningen. Utredningen definierar inte heller närmare vad som avses med rollen, eller vilka rättsliga och verksamhetsmässiga konsekvenser den medför. Försäkringskassan föreslår att begreppet utgår och att utredningen

använder etablerade begrepp för att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan myndigheter, såsom huvudansvarig myndighet och medverkande myndigheter.

13.5.10 Insamling av uppgifter om korttidssjukfrånvaro och arbetade timmar

- Försäkringskassan tillstyrker utredningens bedömning att det behövs uppgifter om korttidssjukfrånvaro och arbetade timmar
- Försäkringskassan varken tillstyrker eller avstyrker utredningens bedömning att vår myndighet är lämplig huvudman för att utveckla och förvalta sådana uppgifter, men anser att syftet med uppgiftsinsamlingen och den efterföljande användningen av uppgifterna behöver preciseras närmare innan eventuell lämplighet bedöms.

Genom tillgång till dessa uppgifter förbättras förutsättningarna att förstå korttidssjukfrånvaron och dess orsaker, och därigenom kunna vidta adekvata åtgärder för att motverka både den korta och den långa sjukfrånvaron.

Vilken myndighet som är bäst lämpad att samla in respektive analysera dessa uppgifter beror på för vilka precisa syften det görs. Dvs, huruvida uppgifterna enbart ska användas för statistik-, analys- och uppföljningsändamål eller om de även ska kunna användas operativt i berörda myndigheters verksamheter. Ändamålet med insamlingen är av central betydelse för bedömningen av vilka uppgifter som behöver samlas in, hur insamlingen bör utformas samt vilka rättsliga förutsättningar som krävs.

Försäkringskassan anser vidare att frågan om insamling av uppgifter bör hållas åtskild från frågan om ansvar för analys och uppföljning. Det är inte givet att den myndighet som är bäst lämpad att analysera uppgifterna är samma myndighet som bör ansvara för att samla in och tillhandahålla dem. Innan ställning tas till vilken myndighet som bör ansvara för en eventuell framtida insamling av uppgifter om korttidssjukfrånvaro bör därför syftet med uppgiftsinsamlingen och den efterföljande användningen av uppgifterna preciseras närmare.

Slutligen bör påpekas att utredningen inte har utrett de ekonomiska, rättsliga och verksamhetsmässiga konsekvenserna av förslaget att Försäkringskassan skulle vara lämplig huvudman för en sådan datainsamling.

14.4 Ekonomiska konsekvenser av att stärka tillgången på data

- Försäkringskassan avstyrker förslaget att vår myndighet får i uppdrag att utreda hur uppgifter om korttidssjukfrånvaro och arbetade timmar kan samlas in på ett ändamålsenligt sätt, samt ta fram förslag på nödvändiga författningsändringar.

Det är oklart om förslaget, som enbart lämnas i konsekvensutredningen, är avsett att vara ett förslag. Utredningen gör inte några överväganden i fråga om förslaget.

Om uppdraget realiserar så omfattar det frågor av betydande rättslig, teknisk och verksamhetsmässig komplexitet. En utredning behöver bland annat analysera olika alternativa lösningar för datainsamling, behov av författningsändringar, informationssäkerhet och dataskydd, konsekvenser för arbetsgivare samt förutsättningar för en hållbar förvaltning. Uppdraget förutsätter dessutom en omfattande samverkan med ett flertal myndigheter och andra berörda aktörer.

Mot denna bakgrund bedömer Försäkringskassan att det saknas underlag för utredningens bedömning att ett tillskott om 5 miljoner kronor är tillräckligt för att genomföra uppdraget. Kostnaden är beroende av uppdragets närmare omfattning och de analyser som behöver genomföras.

Försäkringskassan noterar vidare att utredningen samtidigt pekar ut myndigheten som en möjlig framtida huvudman för utveckling och förvaltning av den föreslagna datainsamlingen. Mot denna bakgrund, samt de skäl som framförs ovan, anser Försäkringskassan att det är lämpligare att utredningen genomförs av oberoende part.

Försäkringskassans övriga medskick

Försäkringskassan ser behov av att kunna nyttja uppgifter om korttidssjukfrånvaro i vår egen kärnverksamhet

Utredningen har endast haft i uppdrag att utreda behovet av uppgifter om korttidssjukfrånvaro för att bättre kunna *analysera* folkhälsan. Försäkringskassan vill i detta sammanhang framhålla att myndigheten i vissa fall kan ha behov av uppgifter om korttidsfrånvaro även i vår kärnverksamhet att *förvalta* sjukförsäkringen. Det kan till exempel vara aktuellt att inhämta sådana uppgifter i ärenden som rör särskilt högriskskydd enligt 27 kap. 39 och 40 §§ socialförsäkringsbalken (SFB) och förstadagsintyg enligt 10 § lagen (1991:1047) om sjuklön. Det är emellertid tveksamt om nuvarande uppdrag enligt instruktionen (förordningen [2009:1174] med instruktion för Försäkringskassan) kan anses grunda rätt till inhämtning av uppgifter om korttidsfrånvaro rörande hela befolkningen.

Försäkringskassan har lämnat in en framställan med förslag om att uppgifter om frånvaro på grund av vård av barn ska lämnas direkt till Försäkringskassan

Försäkringskassan har nyligen lämnat in en skrivelse till regeringen om ändringar i lagen (2024:1300) om uppgiftsskyldighet i fråga om frånvaro på grund av vård av barn m.m, (dnr FK 2026/007690) med tydlig bäring i frågan om insamling av uppgifter. I framställan föreslår Försäkringskassan att de frånvarouppgifter som enligt lagen om uppgiftsskyldighet i fråga om frånvaro på grund av vård av barn ska lämnas till Skatteverket i samband med arbetsgivardeklarationen i stället ska lämnas till Försäkringskassan. Syftet med förslaget är att möjliggöra en ny kontroll innan utbetalning som bedöms kunna minska antalet felaktiga utbetalningar inom dessa förmåner.

Försäkringskassan analyserar för närvarande möjligheten att införa en liknande kontroll inom sjukpenning i syfte att motverka risken för felaktiga utbetalningar på grund av arbete trots förmån. Detta kräver att Försäkringskassan på motsvarande sätt som inom föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning får tillgång till uppgifter om frånvaro från arbete till följd av sjukdom, det vill säga att det införs en uppgiftsskyldighet för arbetsgivarna i fråga om frånvaro även på grund av sjukdom.

Insamling av personuppgifter för analys av folkhälsan omfattas inte av Försäkringskassans registerförfattning

Utredningen har inte haft i uppdrag att analysera frågor rörande personuppgiftsbehandling och sekretess. Vi noterar dock att insamling av personuppgifter i syfte att användas för kunskapsuppbyggnad inom folkhälsoområdet inte omfattas av tillämpningsområdet för Försäkringskassans registerförfattning (114 kap. SFB). Det innebär bland annat att de skyddsåtgärder som regleras i 114 kap. SFB inte är tillämpliga. Sekretess enligt 28 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller hos Försäkringskassan enbart för uppgifter som samlas in inom ramen för ett socialförsäkringsärende.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av tf avdelningschef Malin Malm och områdeschef Susanna Wanander, den senare som föredragande.

Nils Öberg

Susanna Wanander